

Třetí mezinárodní konference k finanční gramotnosti

„Finanční gramotnost jako základ osvěty reforem“

Praha, 5. listopad 2010

FG od roku 2007

Ivan Noveský –předseda představenstva COFET,a .s.

Je nejvyšší čas na rekapitulaci.

Již Třetí mezinárodní konference k finanční gramotnosti, kterou každoročně pořádáme, nás zavazuje k rekapitulaci úspěchů i neúspěchů. Rekapitulaci toho, co odborníci z rezortů, z neziskové i podnikatelské sféry společně vytýčili, jako hlavní závěry na konferencích minulých.

*

Proč začínat právě rokem 2007?

Proč nezačít rokem 2005, kdy bylo 7. prosince schváleno usnesení Vlády České republiky č. 1594 o zlepšení podmínek v bankovním sektoru. Proč nezačít rokem 2003? V Evropě se systémový přístup k finančnímu vzdělávání datuje rokem 2003, kdy OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci rozvoj) zahájila systémový přístup vytvořením Projektu finančního vzdělávání. Také USA již od roku 2003 existuje Národní strategie finančního vzdělávání, kterou vydala Komise pro finanční gramotnost a vzdělávání založená Kongresem na základě zákona. Tato strategie postihuje všechny skupiny amerického obyvatelstva, od dětí až po důchodce. Mnozí z nás se nyní asi podiví, proč se tedy v druhé polovině tohoto desetiletí staly právě Spojené státy americké kolébkou celosvětové krize, která nás trápí dodnes?

Někteří z účastníků dnešní konference si zase vzpomenou na První mezinárodní konferenci k finanční gramotnosti, která se zde konala 31. října 2008 a na slova prezidentky konference paní Dr. Aleny Palečkové předsedkyně výboru pro zdravotnictví a sociální politiku Senátu Parlamentu České republiky, která tehdy připomenula, že finanční gramotnost jako umění hospodařit, není vlastně nic nového, cituji: „Na pracovitosti a schopnosti hospodařit byla v první republice založena prosperita celé československé republiky.“ Někteří z Vás půjdou ještě dále – vždyť peníze jako takové se datují ze starověku. Tak proč až od roku 2007??

Rok 2007 proto, že:

-v roce 2007 realizovalo Ministerstvo financí ČR s agenturou STEM jeden z prvních výzkumů finanční gramotnosti,

-v roce 2007 se společnost COFET, a. s, zahájila tvorbu systému vzdělávání finanční gramotnosti a vzdělávání finanční gramotnosti jako reakci na množství předlužených klientů v projektu Dost Dobrá Šance,

-v roce 2007 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR Standardy finanční gramotnosti,

-v roce 2007 byla schválena novela insolvenčního zákona – zákon č. 269 / 2007 Sb. s účinností od 1. 1. 2008, o jejíž aplikaci do života se více než 50.000 čtenářů mohlo poučit z knihy paní Lucie Vrbkové „Už nikdy dlužníkem“,

-v roce 2007 začala prudce stoupat reklama na půjčky, spotřebitelské úvěry, apod., a do poskytování půjček a úvěrů všeho typu - mimo banky kontrolované ČNB - začaly v souladu s platnou legislativou nekontrolovatelně vstupovat silné finanční skupiny i jednotlivci. Logickým důsledkem byl velký nárůst počtu předlužených občanů. Rovněž začaly výrazně stoupat počty nařízených exekucí.

-v roce 2007 začal narůstat zájem občanů a zejména odpovědných zaměstnanců státní správy pracujících s ohroženými sociálním vyloučením, či přímo sociálně vyloučenými, o finanční gramotnost.

V roce 2008 se společnosti COFET, a. s. podařilo vzdělat v základech finanční gramotnosti v rámci projektu Dost dobrá šance několik set dlouhodobě nezaměstnaných. To vše nad rámec projektu a rozpočtu, na základě požadavků MPSV a ÚP. Podařilo se připravit a vydat knihu autobiografický příběh paní Lucie Vrbkové „Už nikdy dlužníkem“, který je dodnes používán pro vzdělávání finanční gramotnosti na učilištích i na vysokých školách a který si doufám ti z vás, kteří ho dosud nečetli, přečtou jedním dechem jako deseti tisíce čtenářů před vámi. O učebnicích finanční gramotnosti, pracovních listech a příručkách lektorů finanční gramotnosti, testech a dalších nezbytnostech pro kvalitní výuku, zde na odborném fóru, asi není třeba hovořit. Společnost COFET, a.s. byla také spoluzakladatelem NNO FINANČNÍ GRAMOTNOST, o. p. s., která se významně zapojila do aktivit finanční gramotnosti.

Rok 2008 měl proto všechny předpoklady, aby se stal rokem finanční gramotnosti jako základní prevence předlužení a sociálního vyloučení. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR vytvořilo několik projektů na vytvoření systémů vzdělávání finanční gramotnosti nezaměstnaných, včetně pilotního ověření na 2,5 tisíce nezaměstnaných a pilotní vyškolení prvních 350 lektorů finanční gramotnosti z úřadů práce, nestátních neziskových organizací a dalších.

V létě 2008 však tvrdě zasáhla lobby nebankovních poskytovatelů půjček a úvěrů, kterým finanční gramotnost začala vážně narušovat obchodní zájmy a finanční gramotnost se ze dne na den dostala doslova na index. Schválené projekty finanční gramotnosti pro dospělé se zastavily, vznikaly nebo pokračovaly pouze projekty pro děti (z významnějších např. ČNB, NÚOV, AISIS), které nebyly (a naštěstí dodnes nejsou) ve sféře zájmu nebankovní lobby.

Rok 2008 - rozhodující rok pro vytvoření prevence formou finanční gramotnosti a současně základní informační báze pro osvětu např. důchodové reformy tím byl nenávratně ztracen. Bohužel pro všechny a naštěstí pro finanční gramotnost a v druhé polovině roku 2008 přišla z USA krize. Ta krize, která bohužel potvrdila nezbytnost zajistit finanční gramotnost pro všechny občany, ne pouze pro dlouhodobě nezaměstnané a další skupiny ohrožené sociálním vyloučením. Ta krize, která „pomohla“ předlužit mnoho občanů, do té doby zaměstnaných ve stabilních dlouholetých zaměstnaneckých poměrech, u kterých téměř nikdo na jaře 2008 nepředpokládal, že skončí mnohdy ze dne na den.

Rok 2009 byl proto pro nás ve znamení veřejně prospěšné práce na masivní kampani na propagaci pojmu a obsahu finanční gramotnosti. Kampaň na prosazení finanční gramotnosti jako prevence předlužení, jako prevence kriminality, jako základního nástroje APZ, jako základního nástroje pro osvětu reformou formou desítek vzdělávacích akcí, seminářů, konferencí s tisíci účastníky – namátkou např. odborný seminář v Senátu PČR 31. března, konference v Krajském úřadu Karlovarského kraje 28. srpna, Druhá mezinárodní konference 27. listopadu, 1. vydání Slabikáře finanční gramotnosti, 3. vydání knihy Už nikdy dlužníkem autorky Lucie Vrbkové.

Významné vydavatelské aktivity roku 2009 podporovaly masivní kampaň – zejména se jednalo 1. vydání Slabikáře finanční gramotnosti, které jste obdrželi u prezence v materiálech a již 3. vydání knihy Už nikdy dlužníkem autorky Lucie Vrbkové.

Na podporu finanční gramotnosti vyhlásilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR na jaře 2009 1. ročník Soutěže Finanční gramotnost pro školní rok 2009 / 2010 pro všechny základní a všechny střední školy v druhé nejvyšší kategorii soutěží skupiny B. Spoluvyhlašovatelem byla obecně prospěšná společnost FINANČNÍ GRAMOTNOST, o.p.s., Měření finanční gramotnosti formou soutěže za významné podpory ČSOB a dalších zejména mediálních partnerů (ČRo, E 15, ČT) organizačně zajistila společnost COFET, a.s. Druhý ročník měření- Soutěže Finanční gramotnost vyhlásilo MŠMT ČR po nečekaném úspěchu 1. ročníku již v nejprestižnější kategorii soutěží skupiny A, tj. ve skupině soutěží typu 60. ročník Matematické olympiády, apod.

V roce 2009 společnost COFET, a.s. také vytvořila několik desítek projektů – namátkou: projekt FG pro dětské domovy (FGDD), který nyní prostřednictvím MŠMT ČR z prostředků ESF realizujeme pro 1200 dětí a 200 pedagogů, FG formou e-learningu pro školy, FG pro poskytovatele sociálních služeb, atd.

Základního cíle – přesvědčení veřejnosti, že finanční gramotnost pro dospělé není pouze veřejně prospěšná aktivita, kterou si společnost COFET, a.s. umanula prosadit proti lobby, ale že se jedná o nezbytnou součást gramotnosti každého občana, se začalo dařit prosazovat až na přelomu roku 2009 / 2010 díky pokračující krizi a zejména jejím důsledkům. Odborný seminář v Senátu Parlamentu ČR 5. ledna 2010, kterým jsme podpořili právě začínající Evropský rok boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení – v souladu se závěry Druhé mezinárodní konference k finanční gramotnosti- a účast 188 odborníků, když jsme již v průběhu prosince 2009 museli 70 účastníků s lítostí odmítnout, jsou toho dokladem.

Mohlo by se říci, co vlastně přednášející chce, finanční gramotnost žije. O finanční gramotnosti i pro dospělé se smí mluvit, v médiích je dostatečný prostor pro finanční gramotnost, již nikdo nepíše, že finanční gramotnost jsou vyhozené peníze, apod.

Protože však jsme v Česku a neznám žádný národ, který se tak zásadně pohybuje od extrému k extrému, jako jsme my, nyní se dostává finanční gramotnost pro dospělé místy do opačného problému. Finanční gramotnost se stala módním tématem a mnohde dokonce i politickým nástrojem – zejména před volbami. Z toho plyne zásadní problém, který se objevil již v závěrech Druhé mezinárodní konference k finanční gramotnosti, kde pod bodem c) byl úkol: „Zajistit standardizaci a požadovanou úroveň vzdělávání FG dospělých např. formou certifikace lektorů FG“.

Dnes prakticky každý prodejce finančních produktů se označuje za školitele nebo lektora finanční gramotnosti a způsobuje tak nejen posluchačům, kterým nabízí své finanční produkty, ale všem a zejména finanční gramotnosti, obrovské škody. Škody na důvěře, které jsou největší problém, protože se nejhůře napravují. Lidé, kteří jsou ochotni naučit se finanční gramotnost, kterou potřebují nejen k běžnému životu, ale i k pochopení reforem – a je to většina lidí – se začínají domnívat, že finanční gramotnost je zase nová „finta“ prodejců, kterých si již užili dost. Zde je role státu (viz. závěr a) Druhé mez. konf. K finanční gramotnosti), aby zajistil pro občany osvětu reforem jako součást finanční gramotnosti na standardní úrovni, která vyžaduje systémové financování a systémový přístup, který ostatně stát sliboval již na První konferenci k finanční gramotnosti. Proto než školit finanční gramotnost např. formou nabídky finančních produktů, je pro občany i finanční gramotnost, lepší raději neškolit nic a např. dát lidem kvalitní materiály ať již např. Slabikáře finanční gramotnosti nebo učebnice NÚOV nebo učebnice ČNB. Nebo formou e-learningu, pokud k němu občané mají technický přístup- tj. počítač.

Chceme, aby občané reformy přijali a pomohli je úspěšně realizovat? Nebo nám bude stačit reformy realizovat formou nových zákonů a občané je prostě musí dodržovat, protože zákony se prostě dodržovat musí.

Pokud se domníváme, že občané by měli reformy pochopit, aby je mohli pomoci úspěšně realizovat, pak nastává akutní nutnost pokračovat v osvětě reforem. Základem osvěty reforem je finanční gramotnost, jako komplex základních znalostí, které občan musí znát, aby byl úspěšným občanem a současně i daňovým poplatníkem. Tyto znalosti – nejen umění počítat úroky, vědět co je RPSN, ale např. vědět, jak je v dlouhodobém horizontu nevýhodné – spíše nebezpečné- být načerno zaměstnán, jak je nebezpečné neplatit zdravotní a sociální pojištění, ale i to, jak je nebezpečný stále se zvětšující státní dluh, apod. jsou absolutním minimem, které občan musí znát, aby vůbec měl šanci pochopit reformy. I proto je základní komplexní materiál používaný pro výuku všech vrstev občanů nazván Slabikář finanční gramotnosti a proto ho používají všichni – někteří jako slovník, někteří jako příručku, někteří jako učebnici, ale všichni intenzivně. Pokud nemají občané základní znalosti, pak jim kdokoliv může interpretovat reformy či jejich části jakoukoliv formou a občané v lepším případě nepochopí.

V horším případě, pokud jim bude reformy či jejich části dezinterpretovat někdo s cílem je vyděsit a postavit je do opozice proti reformám, může to být nejen pro reformy nebezpečné,

Příkladem budiž špatná – účelově negativní - interpretace zdravotnické reformy před několika lety, která měla i negativní politické důsledky. Pouze osvícený – finančně gramotný - občan může aktivně přijmout a pomoci zrealizovat reformy, které budou dobře připraveny. Pouze tento občan je přínosem pro příjmovou část státního rozpočtu a umožní ozdravení financí ČR bez dramatických zvrátů a škrtnů. Opakem je finančně ngramotný občan, který nejen že nemá moc šancí reformy pochopit, ale navíc jako předlužený výrazně zatěžuje výdajovou stránku státního rozpočtu v oblasti mandatorních výdajů.

Ale jak moc předlužený a nezaměstnatelný občan výdaje veřejných financí zatěžuje?

TO OPRAVDU NEVÍM!!!

Kdo z přítomných to ví, stačí s přesností na tisíc Kč, necht' prosím zvedne ruku.

OPRAVDU NIKDO???

Protože peníze jsou až na prvním místě a zvláště v době stále nekončící krize je třeba získat odpovědi na následující otázky, které ukážou, zda je vzdělávání ve finanční gramotnosti jako prevence předlužení dospělých potřeba či nikoliv:

Tedy pouze několik základních otázek:

- Kolik úplných rodin se rozpadlo a kolik stojí státní rozpočet rozbití úplné rodiny díky předlužení?
- Kolik lidí již spáchalo sebevraždu kvůli dluhům a kvůli exekucím?
- Kolik stojí jeden zmařený lidský život?
- Kolik občanů ČR je předlužených?
- Kolik peněz celkem občané dluží nebankovním subjektům?
- Kolik nebankovních subjektů v ČR podniká v oblasti finančnictví – půjčky, úvěry, apod.?
- Kolik vícenásobků stojí jeden předlužený svého zaměstnavatele navíc?
- Kolik dotazů denně odpovídá průměrný zaměstnavatel v ČR ve věci svých předlužených zaměstnanců?
- Kolik dotazů denně odpovídá průměrný úřad v ČR ve věci svých předlužených klientů?
- Kolik předlužených zaměstnanců je ochotno pracovat přesčas a kolik předlužených je vůbec ochotno nebo schopno pracovat legálně?
- Kolik % předlužených zaměstnanců má dnes průměrný zaměstnavatel v ČR?
- Kolik mandatorních výdajů vynakládá státní rozpočet na jednoho nezaměstnaného?
- Kolik bude mít státní rozpočet prostředků na mandatorní výdaje v příštích letech?

-Kolik předlužených nezaměstnaných bude možno využít na legálním trhu práce, až skončí krize a zvýší se poptávka po pracovní síle?

-Kolik činila roční cena 1 nezaměstnaného v roce 2009? (ad info: v roce 2005 to bylo dle interního materiálu MPSV ČR celkem 118.300,- Kč, v roce 2008 již 147.700,- Kč)

-Kolik činil průměrný celkový výdaj státního rozpočtu na jednoho nezaměstnaného v roce 2009? (ad info: v roce 2005 to bylo dle interního materiálu MPSV ČR celkem 175.314,- Kč, v roce 2008 již 193.011,- Kč)

-Kolik činí průměrný výdaj státního rozpočtu na jednoho předluženého? (ad info: ve Velké Británii činí roční výdaje státního rozpočtu spojené s finanční negramotností občanů 2,4 miliardy liber – informace z 27. 11. 2009)

-Kolik? Kolik? Pokud ale neznáme odpověď na výše uvedené otázky, neznáme ani odpověď na správnou a spravedlivou cenu projektů finanční gramotnosti, ani projektů na zaměstnávání, které vzhledem k vývoji nezaměstnanosti začnou být velmi akutní. Zejména projektovaná návratnost těchto projektů, která byla např. u Dost Dobré Šance dobře propočítaná, se nedá správně stanovit.

---

* To, co Vám ukazují, je 2. vydání Slabikáře FG – všichni dostanou, ale až na Vánoce.

Třetí mezinárodní konference k FG, nutno rekapitulovat. Ne si říkat, co by se mělo a jak by se mělo, ale skutečné úkoly a jejich plnění.

Rekapitulace –mohli bychom být spokojeni, jsou zde média, pohled do plného sálu naplňuje nadšením.

První mezinárodní konference k finanční gramotnosti 31.10.2008 - Z 6 úkolů 4úkoly nesplněny, 2 částečně splněny

Druhá mezinárodní konference k finanční gramotnosti 27.11.2009 – z úkolů 5 úkolů nesplněných, 1 splněn